

зменшення внесків громадян у межах системи державного пенсійного страхування, а 3 % використано на фінансування урядової федеральної програми щодо розширення інвестицій у поновлювальні джерела енергії та підвищення енергоефективності будівель.

Екологічні податки в сучасному світі стають важливим економічним інструментом екологічного регулювання, який розвинуті країни використовують для заохочення населення, підприємств та організацій до скорочення утворюваних ними обсягів забруднення, раціонального використання природних ресурсів та акумуляції коштів у вигляді податкових надходжень на фінансування програм з поліпшення стану довкілля. В Україні ж для створення надійного джерела фінансування природоохоронної діяльності та стимулювання впровадження у виробництво ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій, необхідно удосконалити діючу систему екологічного оподаткування. Для досягнення належного ефекту слід переймати досвід країн, які спромоглися досягти успіху в цій сфері. В Україні треба зменшити витрати на адміністрування екологічного податку, застосовувати його як механізм стимулювання екологічно безпечних виробництв, встановити належний контроль. При цьому важливу роль відіграє рівень екологічної свідомості населення та бізнесу в країні, оскільки питання екологічного оподаткування не є виключно економічним чи юридичним, а передусім виступає морально-етичним і кожні позитивні зміни в цьому напрямі можливі лише за умови усвідомлення важливості його кожним громадянином.

Література:

1. Регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України (наукова доповідь) / [В.С. Кравців, П.В. Жук, І.А. Колодійчук та ін.]; НАНУ України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього»; [наук. ред. В.С. Кравців]. – Львів, 2015. – 121 с
2. http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/31.pdf
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
4. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf
5. Варламова І. С. Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/170.pdf>
6. <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi>
7. https://despro.org.ua/news/news/?ELEMENT_ID=2209

Pinna M.

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,

Довгань Л.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,
Університет державної фіскальної служби України*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених підтверджують, що кожна держава має власну неповторну податкову систему і податковий інструментарій впливу на соціальний і економічний розвиток. Податкові системи істотно розрізняються за кількістю податків і їх конструкції, організації та методиці адміністрування. Поряд з цим, не можна не визнати значну схожість основних податків в країнах, територіально наближених один до одного, що мають спільні політичні та економічні інтереси,

історично взаємодіючі у вирішенні глобальних питань розвитку [1]. Зокрема, для держав Європи такими податками є ПДВ, індивідуальні акцизи, податок на прибуток організацій (корпорацій), податок на доходи фізичних осіб і т. п. Така схожість механізмів оподаткування дозволяє стверджувати про можливість запозичення і адаптації зарубіжного досвіду податкового регулювання соціально-економічних процесів до вітчизняних реалій.

Встановлення податкових ставок і пільг по ПДВ регламентується урядами й парламентами європейських держав. На рівні ЄС діють директиви, які в основному носять рекомендаційний характер. Однак, країни – члени ЄС застосовують регулюючий податковий інструментарій, керуючись гармонізованими принципами, визначеними в директивах. Досить поширеною є практика диференціації ставок цього універсального податку. Застосування понижених ставок що також регламентується узгодженими на рівні ЄС документами, якими передбачені наступні види ставок: перша і друга знижені ставки – не менше 5% (застосовуються для прикладу, до продуктів харчування, фармацевтичних товарів, медичного обладнання для осіб з інвалідністю, послуг щодо благоустрою тощо). Перелік товарів і послуг, який оподатковується за тією чи іншою ставкою, визначається на рівні внутрішнього законодавства країн в межах, окреслених директивами ЄС. Так, Данія прийняла рішення взагалі не застосовувати зниження ставки ПДВ.

В Євросоюзі існує позиція учасників з приводу звільнення від ПДВ. Але знову ж таки питання звільнення конкретних товарів, робіт і послуг в рамках переліку, зазначеного в директивах, вирішується на рівні кожної держави з урахуванням національних особливостей. Зауважимо, що крім вищевказаного, можливо надання звільнень від оподаткування з компенсацією податкового кредиту (при застосуванні ставки 0%) для наступних категорій:

- експорт товарів і послуг;
- товари і послуги, які є важливими для тієї або іншої країни, враховуючи рішення особливо значущих проблем соціального і економічного характеру (медикаменти, продукти харчування, спеціальне обладнання, періодичні видання, продукція пріоритетних галузей промисловості і підприємств, які випускають малоприбуткові вироби соціального призначення).

Наголосимо, що значні масштаби в ЄС мають пільги по ПДВ, що надаються для малих підприємств. Застосування зазначених пільг обґрунтовано необхідністю формування середовища, що сприяє розвитку мобільних бізнес-систем, які найбільш швидко адаптуються до постійно мінливого ринкового середовища, забезпечуючи, таким чином, громадську соціальну і економічну стабільність. «Ділова ініціатива, підприємництво, яке трансформується в масовий малий бізнес, - вагомий фактор суспільної стабільності і економічного розвитку в державах з ринковою економікою» [2].

Наступний універсальний і поширений в Європі податок, це індивідуальний акциз. Загально відомо, що у різних країнах також існують певні переліки підакцизних товарів, ставки та пільги з податку. В окремих випадках, це виступає фактором недонадходжень до бюджетів і послаблення регулюючого впливу на виробництво і реалізацію підакцизних товарів в державах з більш низькими акцизами. Як результат, на рівні сильних економічних союзів проявилась проблема уніфікації індивідуальних

акцизів. Звичайно, в цілому процес стягнення акцизу не є гармонізованим повністю, але в Європі в даному напрямку реалізуються певні дії, як наприклад, врегулювання питання по номенклатурі підакцизних товарів, застосування загальних принципів адміністрування руху підакцизних товарів та уніфікації правил стягування податку, встановлення єдиних мінімальних ставок і звільнень.

Зазначене обумовлює передумови аналізу загальних підходів до конструкції регулюючого податкового інструментарію, вбудованого в акциз. Щодо всього переліку підакцизних товарів загальними для членів ЄС є звільнення від оподаткування акцизним збором тих операцій, що реалізуються в магазинах безмитної торгівлі, ввезених як виставкові зразки або ж поставлені військовим формуванням НАТО, місіям і представництвам міжнародних організацій, дипломатичним і консульським представництвам іноземних держав.

Цікаво, що директивами ЄС абсолютно не передбачаються пільги відносно акцизного збору з тютюнових виробів. Даний факт, на нашу думку, можна пояснити, по-перше, шкідливістю прямого споживання відповідних продуктів і, по-друге, відсутністю інших сфер і напрямків їх використання, які приносили б користь індивідам або суспільству.

Дуже великий інтерес в сучасній науковій літературі викликають питання податкового регулювання за допомогою податку на прибуток організацій (корпорацій). Він обумовлений тим, що упродовж останніх десятиліть розвинені країни не орієнтуються у використанні даного податку переважно на досягнення фіскальної мети, зосередившись в основному на його регулюючому і соціальному аспекті

Необхідно визнати, питання встановлення ставок і питання пільгової політики оподаткування прибутку практично ніде на міждержавному рівні не узгоджені. Не є винятком і ЄС, хоча в рамках даного об'єднання додавалися значні зусилля і спроби гармонізації системи прибуткового оподаткування юридичних осіб. Деяка уніфікація і міжнародне узгодження елементів податку на прибуток могли б значно спростити взаємний доступ країн до внутрішніх товарних ринків і інвестиційних ресурсів. Зокрема, диференціація ставок – досить поширений регуляторний інструмент в Європі, хоча способи його застосування значно різняться [3].

Зауважимо, що більшість країн, які диференціюють ставки податку в залежності від обсягів прибутків, користуються при цьому прогресивною шкалою (Бельгія, Люксембург, Нідерланди). Великобританія застосовує комбіновану шкалу з елементами регресу (0% - з прибутку малих підприємств до 10 000 фунтів стерлінгів; 23,75% - з прибутку малих підприємств від 10 001 до 50 000 фунтів стерлінгів; 19% - з прибутку малих підприємств від 50 001 до 300 000 фунтів стерлінгів; 32,75% - з прибутку від 300 001 до 1 500 000 фунтів стерлінгів; 30% - з прибутку понад 1 500 000 фунтів стерлінгів). За законодавство країни ставки можуть змінюватися щорічно. Елементи регресу, на нашу думку, вбудовані для зниження зацікавленості суб'єктів господарювання в детінізації власного обігу. [6]

Цікавим є той факт, що з метою регулювання фінансової стабільності підприємств, стимулювання реінвестування прибутку і пенсійного страхування працівників у світовій практиці використовуються неоподатковувані фінансові резерви, у виді фондів для покриття безнадійної заборгованості. Їх формування, як правило,

проводиться шляхом відрахування від прибутку в межах дозволених законом норм, що призводить до зменшення об'єкта оподаткування. У контексті нашого дослідження, слід наголосити, що стимулюванню інвестицій в Європі також сприяють такі елементи податку на прибуток організацій, як інвестиційна податкова знижка і інвестиційний податковий кредит.

Вагомим інструментом стимулювання економічного розвитку, який, як правило, використовується в складі податку на прибуток є податкові канікули. Разом з тим він не позбавлений важливого недоліку- ухилення від оподаткування. Так, господарюючі суб'єкти можуть спеціально створювати нові структури, на які поширюється режим податкових канікул, і проводити через них свої операції з метою зменшення загальних сум податкових зобов'язань. Очевидно, саме з цієї причини в сучасних умовах більшість розвинених країн Європи відмовилися від використання даної податкової преференції

Інструменти податкового регулювання, які використовуються в складі податку на доходи фізичних осіб, мають сильний вплив не тільки на соціально-економічні процеси в цілому, але і на соціально-трудова, зокрема Даний податок як цілісна система об'єднує в своєму складі механізми, які дають можливість державі впливати на населення як суб'єктів економічної діяльності, індивідів, особистостей, визначаючи їх поведінку через прибуткове становище. Адже «основою формування прибуткового оподаткування населення в світі є соціально-трудова відносина» У практиці зарубіжних країн існують два основні підходи-спільне декларування доходів подружжям (США);- безпосередньо оподаткування доходів сім'ї (Франція). Принципова відмінність від системи оподаткування фізичних осіб у Франції від України полягає в тому, що у Франції оподаткуванню прибутковим податком підлягає не кожна особа окремо, а домогосподарство. Законодавство Франції розглядає велике число можливих варіантів складу сім'ї (домогосподарства)[4]. Середньодушовий дохід сім'ї дорівнює загальній сумі доходів за вирахуванням деяких витрат всіх членів сім'ї (домогосподарства), поділений на коефіцієнт, що показує розмір сім'ї. Отже, сім'ї, що мають дітей, у середньому платять податків менше, ніж неодружені і незаміжні. Для цілей виявлення фактичної здатності окремої особи до сплати податку з урахуванням його сімейного стану та кількості дітей на утриманні, використовується система «сімейних коефіцієнтів»[5]. Шкала податку на доходи домогосподарств у Франції проілюстрована даними табл.1.

Таблиця 1 - Ставки податку на доходи фізичних осіб у Франції

Категорія платника податку за отримуваним доходом	Ставка
до 5 963 € на рік	0%
від 5 963 до 11 896 € на рік	5%
від 11 896 до 26 420 € на рік	14%
від 26 420 до 70 830 € на рік	30%
від 70 830 до 150 000 € на рік	41%
більше 150 000 € на рік	45%

Джерело [4, с.227]

Зауважимо, що у світовій практиці оподаткування, до окремих видів доходів застосовуються пропорційні ставки (зокрема, до доходів від капіталу, акцій, паїв, часток), що дозволяє стимулювати залучення накопичень фізичних осіб в економічний

обіг. В цілому ж, ставки досить високі (в порівнянні з українськими), досягаючи в окремих країнах 50% і більше. При цьому забезпечується недоторканність права кожного члена суспільства на речі і послуги, необхідні для його існування, перш ніж інші задовільняють свої менш важливі потреби. Інструментом реалізації цього права служить універсальна податкова пільга - неоподатковуваний мінімум. Так, в Австрії вона складає 10 000 EUR на рік; в Німеччині - 7664 EUR для одного платника і 15 329 EUR на рік для сімейної пари, яка оподатковується сукупно, в Італії залежить від категорії платника і видів його доходів (базовий мінімум - 3000 EUR, якщо платник отримує доходи від професійної діяльності - 4500 EUR, для пенсіонерів - 7000 EUR, якщо платник отримує доходи від роботи по найму - 7500 EUR) [5, 6].

З регулюючою метою широко використовуються механізми податкових кредитів, податкових відрахувань і податкових скидок. В Європі вони (за переважаючою практикою) охоплюють витрати платників на освіту, охорону здоров'я, пенсійне страхування, соціальне страхування, медичне страхування, страхування життя, утримання непрацездатних членів сім'ї (дітей, батьків похилого віку, інвалідів), сплату відсотків по іпотечних кредитах, деякі види інвестування (придбання активів), благодійність.

Вищевикладене підтверджує значну схожість інструментів податкового регулювання соціально-економічних процесів в різних країнах, яке викликане історичними, географічними і економіко-глобалізаційними факторами. У свою чергу, це дозволяє використовувати переваги зарубіжного досвіду в Україні, адаптувавши окремі його елементи до вітчизняних умов і враховуючи особливості розвитку національної економіки і специфіку обставин формування податкової системи нашої держави.

Література:

1. Варналій З. С., Романюк М. В. Податкова система: [підручник]. К.: Знання України, 2019. 567 с.
2. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду. / Соколовська А. М., Єфименко Т. І., Луніна І. О. К.: НДФІ, 2006. 320 с.
3. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: моногр. / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук, за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: THEU, 2014. 236 с.
4. Тучак Т.В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №17 (2019), С. 226-231. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.
5. Bureau général des impôts de France: офіційний сайт. URL: <https://www.impots.gouv.fr>.
6. Taxation of companies. International Bureau of Fiscal Documentation. URL: <http://www.ibfd.org>.

Савенюк Ю.

Міжнародний бізнес, 1 курс

ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри фінансів Степура М. М.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТАН ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Сфера публічних фінансів привертає наукову увагу, зокрема, останніми роками досліджується динаміка державного боргу України, дефіциту бюджету, доходи та видатки бюджетної системи. У 2020 році через пандемію були внесені серйозні зміни до бюджетної політики України. Тому вплив кризових економічних ситуацій на управління